

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Prispevek k prehranski suverenosti skozi pridelavo v sodobnih rastlinjakih

mag. Igor Mervič

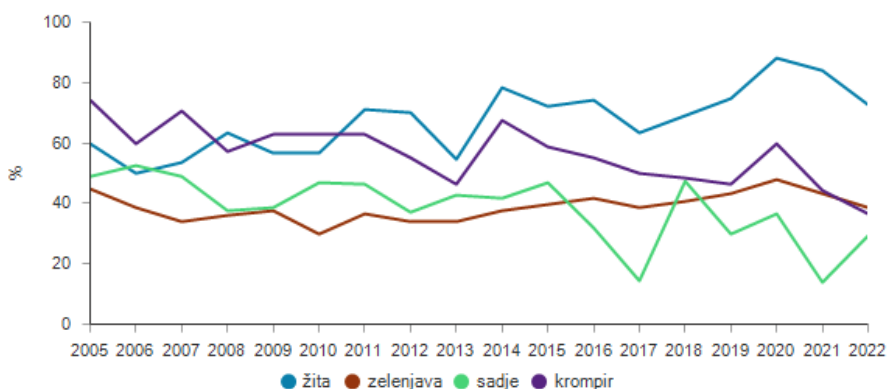
posebni pooblaščenec predsednice Republike Slovenije za področje gospodarskih zadev

Ljubljana, marec 2024

1. Trenutno stanje v Sloveniji

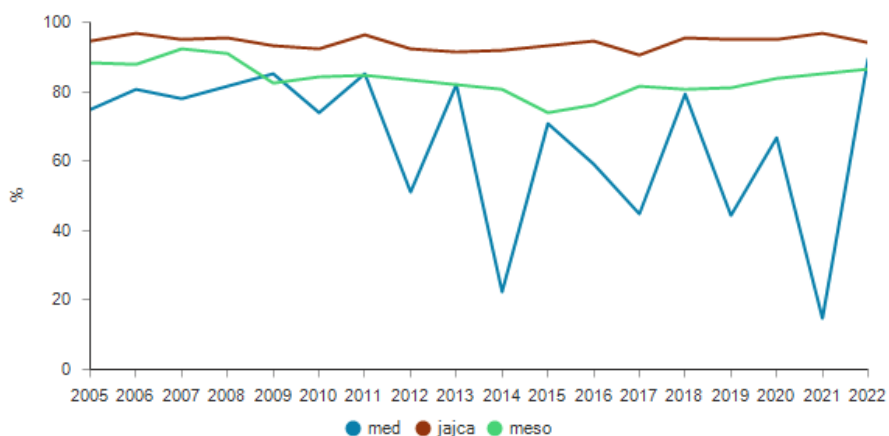
Slovenija se sooča z velikimi težavami zaradi vedno večje odvisnosti od uvoza sadja in zelenjave iz tujih trgov. Slovenska samooskrba ima največ težav ravno pri sadju in zelenjavi, kot prikazujejo grafi spodaj. Samooskrba v zelenjavi se giblje med 35–40 %, pri sadju med 20–30 %. Pri žitih, medu, jajcih in mesu je samooskrba na precej visoki ravni, in sicer med 80 do 95 %. Za zapolnitev polic v trgovskih sistemih je Slovenija odvisna od uvoza sadja in zelenjave predvsem iz rastlinjakov v Italiji, Španiji, na Poljskem in Nizozemskem.

Stopnja samooskrbe po rastlinskih kmetijskih proizvodih, koledarsko leto, Slovenija

REPUBLIKA SLOVENIJA
STATISTIČNI URAD

Stopnja samooskrbe po živalskih kmetijskih proizvodih, koledarsko leto, Slovenija

Dodatno se Slovenija sooča z naslednjimi težavami zaradi opuščanja pridelave zelenjave in sadja:

1. Kmetije, ki se ukvarjajo s pridelavo vrtnin in sadja, v Sloveniji ugašajo, ker mlajše generacije ne prevzemajo družinskih kmetij. Eden od vzrokov je, da je pridelovanje zelenjave na konvencionalen način – pridelava na prostem – velikokrat ekonomsko manj zanimivo. Mladi se ne odločajo za poklic kmeta, ker gre za »umazano« delo in ker opazujejo svoje prednike, ki morajo še v pokoju kmetovati in kljub temu ne zaslužijo dovolj za dostojno življenje.
2. Zaradi vremenskih pojavov, ki so posledica podnebnih sprememb, je pridelava zelenjave (kot tudi sadja) na konvencionalen način nemogoča, saj normalno kmetovanje ovirajo toče, neurja, poplave, zmrzali in suše. Večina pridelka je zaradi ene od vremenskih anomalij lahko uničena v enem dnevu. Zavarovanja ali subvencije ne pokrijejo stroška pridelave kmetov. Posledično kmetje opuščajo pridelavo.
3. **Slovenija je od novembra pa do konca aprila bolj ali manj odvisna od uvoza zelenjave in sadja iz držav tretjega sveta ali juga Španije in Italije.** Kvaliteta pridelkov iz oddaljenih krajev je problematična zaradi:
 - a. tretiranja pridelkov s kemičnimi sredstvi za daljšo obstojnost,
 - b. dolgih transportnih poti – kar povzroča visok ogljični odtis.

2. Rešitve za neodvisnost Slovenije od uvoza sadja in zelenjave

1. V sodobnih rastlinjakih se praktično lahko prideluje vsa zelenjava, ki raste v Slovenije in jo najdemo na trgovskih policah, zato mora Slovenija pričeti vlagati v visokotehnološko infrastrukturo za pridelavo zelenjave in sadja, tj. v rastlinjakih s kontrolirano atmosfero, saj je pomembno, da pridelki ne potujejo na tisoče kilometrov, npr. iz Nizozemske ali iz Španije, ampak so rastlinjaki postavljeni v Sloveniji, kjer s kratkimi transportnimi potmi zagotavljamo svežino in nizek ogljični odtis.
2. S pridelavo v visokotehnoloških rastlinjakih, podprtih z modernimi IT rešitvami, bomo spodbudili mlajšo generacijo k ponovnemu zanimanju za kmetijsko dejavnost, pri kateri je danes viden največji upad mlajše generacije kmetovalcev.
3. Zaradi pridelave v zaprtih rastlinjakih s kontrolirano atmosfero bomo neodvisni od vremenskih razmer. Le tako bomo lahko zagotovili konstantno dobavo zelenjave skozi vse leto.

4. Visoke stroške energije zaradi pridelave pozimi bi lahko zmanjšali z uporabo obnovljivih virov, kot so geotermija, ogrevanje na lesno BIO maso, uporaba toplotnih črpalk in pridobivanje energije preko sončnih panelov ali biološkega odpada.
5. **Visokotehnološki rastlinjaki imajo veliko večje donose, zaradi česar se na enem hektarju rastlinjakov pridelava enaka količina, kot se je pridelava na desetih hektarjih na zunanjih površinah.** S tem kmetijstvo v prihodnje ne zavzema velikih površin za pridelavo, ampak se to izvaja v zaprtih prostorih na manjših površinah.
6. Zaradi modernih rešitev je pridelava v rastlinjaki izjemno prijazna do narave in voda, saj deluje na reciklacijski način, kjer voda v rastlinjaki kroži, se filtrira in ne povzroča odpadnih voda.

3. Trenutni slabi obeti za investicije v visokotehnološke rastlinjake v Sloveniji

Da bi zadostili potrebam Slovenije na področju vrtnih in deloma sadja, bi potrebovali med 150 in 200 hektarjev sodobnih rastlinjakov z visoko tehnološko opremo, s katero bi lahko pridelovali zelenjavo skozi vse leto in tako postali popolnoma neodvisni od uvoza iz Italije, Španije in ostalih držav. V tem primeru govorimo o vrstah zelenjave, kot so paradižnik, kumare, različne paprike, vse vrste solatnic, špinača, motovilec, zelišča, jajčevci; od sadja pa jagode, maline in borovnice. Slovenija bi lahko postala primer dobre prakse na področju samooskrbe v sadju in zelenjavi, saj bi glede na njeno velikost in število prebivalcev zelo hitro prišla do prehranske suverenosti in neodvisnosti od tujih trgov.

Trenutno imamo v Sloveniji štiri kmetijska podjetja, ki pridelujejo v sodobnih, visoko tehnoloških rastlinjaki na skupni površini 17,2 hektarjev, in sicer CORNUS d. o. o., PARADAJZ d. o. o., PANVITA d. o. o. in PANORGANIX, d. o. o..

Če so v preteklem programskem obdobju pogoji za pridobitev naložbenih podpor skupne kmetijske politike (SKP) omogočali primeren razvoj tovrstne strategije formiranja večjih rastlinjakov, pa se je položaj za tovrstne naložbe z novim Strateškim načrtom SKP, veljavnim za obdobje 2023–2027, precej poslabšal.

3.1 Podpora države

V preteklem programskem obdobju (2014–2020) je bila podpora kmetijske politike za kmetije najprej v višini nepovratnih sredstev 1.000.000,00 EUR, kasneje se je dvignila na 1.500.000,00 EUR. Za kmetijska podjetja so bili višji zneski, najprej 1.500.000,00 EUR, in nato 3.000.000,00 EUR. Prav zaradi tako izdatne podpore se je izvedlo nekaj večjih naložb v sodobne rastlinjake.

V novem programskem obdobju (2023–2027) trenutno veljavnega Strateškega načrta SKP, so se podpore za kmetijska podjetja za naložbe v rastlinjake pomembno znižala, in sicer na 800.000 EUR nepovratnih sredstev. Predstavniki kmetijskih podjetij ocenjujejo, da je tak obseg sredstev premajhen, da bi večji vlagatelji investirali v tovrstne naložbe, in opozarjajo, da so v sosednjih držav (npr. na Madžarskem), neprimerno višje.

Zato predlagamo, da bi se podpora za večje naložbe kmetijskih podjetij dvignila nazaj na že uveljavljene podpore (1,5 milijona EUR za fizične osebe in 3 milijone EUR za poslovne subjekte), ki izkazano prispevajo k večjemu naložbenemu ciklusu v rastlinjake. To je pomembno še posebej zaradi povečanja stroškov oz. cen materialov pri investicijah, ki so v zadnjih dveh letih močno poskočile glede na prejšnja leta. Višina nepovratnih sredstev namreč pri večjih objektih pokriva le do 20 % celotne investicije. Če se je v predhodnem obdobju v primeru npr. gradnje sodobnega rastlinjaka (1 ha) za pridelavo solat, upravičenost investicije pokrila v osmih letih, bi se po mnenju poznavalcev sedaj šele v 15 letih, kar bi odvrnilo večino potencialnih vlagateljev.

4. Sklep

Zaradi znižanja obsega nepovratnih sredstev v trenutnem programskem obdobju se bodo naložbe v bolj stabilno in varno pridelavo sadja in zelenjave v tehnološko in ekološko ustreznih sodobnih rastlinjakih verjetno popolnoma zaustavile. Brez javnih finančnih vzpodbud je pokritje investicije predolgo in ekonomsko nesmotrno. Na ta način Slovenija pri pridelavi sadja in zelenjave ne bo dosegala tako želene prehranske suverenosti, zato predlagamo spremembo Strateškega načrta SKP v smeri vrnitve na višje zneske neposrednih podpor, ki so bili že uveljavljeni v preteklem obdobju.